

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

16. detsember 2021 *

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa vahistamismäärus – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Kohaldamisala – Artikkel 51 – Liidu õiguse kohaldamine – Raamotsus 2002/584/JSK – Euroopa Kohtu pädevus – Enne Euroopa vahistamismääruse tegemist esitatud eelotsusetaotlus – Vastuvõetavus – *Ne bis in idem*-põhimõte – Artikkel 50 – Mõisted „õigeksmõistmine“ ja „süüdimõistmine“ – Amnestia vahistamismääruse teinud liikmesriigis – Lõplik kriminaalmenetlust lõpetav otsus – Amnestia tühistamine – Kriminaalmenetluse lõpetamise otsuse tühistamine – Kriminaalmenetluse uuendamine – Asjaomase isiku kriminaalvastutuse hindamise tulemusel tehtud otsuse vajalikkus – Direktiiv 2012/13/EL – Õigus saada kriminaalmenetluses teavet – Kohaldamisala – Mõiste „kriminaalmenetlus“ – Seadusandlik menetlus amnestia tühistamise resolutsiooni vastuvõtmiseks – Kohtumenetlus selle resolutsiooni liikmesriigi põhiseadusele vastavuse kontrollimiseks

Kohtuasjas C-203/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus, Slovakkia) 11. mai 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. mail 2020, kriminaalmenetluses järgmiste isikute suhtes:

AB,

CD,

EF,

NO,

JL,

GH,

IJ,

LM,

PR,

ST,

* Kohtumenetluse keel: slovaki.

UV,

WZ,

BC,

DE,

FG,

menetluses osalesid:

HI,

Krajská prokurátúra v Bratislave,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: teise koja president A. Prechal kolmanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (ettekandja) ja N. Wahl,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikku menetlust ja 6. mai 2021. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- AB, esindajad: *advokáti* M. Mandzák, M. Para, Ľ. Hlbočan ja Ľ. Kaščák,
- CD, EF, NO ja JL, esindajad: *advokáti* M. Krajčí ja M. Para,
- IJ, esindajad: *advokáti* M. Totkovič ja M. Pohovej,
- Krajská prokurátúra v Bratislave, esindajad: R. Remeta ja V. Pravda,
- Slovakkia valitsus, esindaja: B. Ricziová,
- Euroopa Komisjon, esindajad: S. Grünheid ja A. Tokár,

olles 17. juuni 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada ELL artikli 4 lõiget 3, ELTL artiklit 82, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 47, 48 ja 50, nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsust 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra

kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1).

- 2 Taotlus on esitatud AB, CD, EF, NO, JL, GH, IJ, LM, PR, ST, UV, WZ, BC, DE ja FG (edaspidi „süüdistatavad“) suhtes alustatud kriminaalmenetluses, milles eelotsusetaotluse esitanud kohus kaalub Euroopa vahistamismääruse tegemist nendest isikutest ühe suhtes.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Raamotsus 2002/584

- 3 Raamotsuse 2002/584 artikli 17 „Euroopa vahistamismääruse täitmisotsuse tähtajad ja kord“ lõige 1 sätestab:

„Euroopa vahistamismäärust menetletakse ja see täidetakse viivitamatult.“

Direktiiv 2012/13

- 4 Direktiivi 2012/13 artikkel 1 „Reguleerimisese“ näeb ette:

„Käesolevas direktiivis sätestatakse eeskirjad, mis käsitlevad kahtlustatavate või süüdistatavate isikute õigust saada teavet nende õiguste ja nende vastu esitatud süüdistuse kohta kriminaalmenetluses. Selles sätestatakse ka eeskirjad, mis käsitlevad nende isikute, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa vahistamismäärust, õigust saada teavet oma õiguste kohta.“

- 5 Direktiivi artikli 2 „Reguleerimisala“ lõige 1 sätestab:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse hetkest, mil liikmesriigi pädevad asutused on isikule teatavaks teinud, et teda kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo toimepanekus, kuni menetluse lõpetamiseni, mille all mõistetakse lõpliku otsuse tegemist küsimuses, kas kahtlustatav või süüdistatav isik on kuriteo toime pannud, sealhulgas kohtuotsuse tegemine ja edasikaebamisotsus, kui see on asjakohane.“

Slovakkia õigusnormid

Põhiseadus muudetud redaktsioonis

- 6 Slovaki Vabariigi põhiseaduse (Ústav Slovenskej republiky), mida on muudetud 30. märtsi 2017. aasta seadusega nr 71/2017 (ústavný zákon č. 71/2017 Z. z.) (edaspidi „muudetud põhiseadus“), artikkel 86 sätestab:

„Národná rada Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi Rahvuskogu) on pädev muu hulgas:

[...]

i) tegema otsust küsimuses, kas tühistada otsus, mille [Slovaki Vabariigi] president on teinud artikli 102 lõike 1 punkti j alusel, kui see otsus on vastuolus demokraatliku õigusriigi põhimõtetega; vastu võetud resolutsioon on üldkohaldatav ja avaldatakse samamoodi nagu seadus,

[...]“.

7 Muudetud põhiseaduse artikkel 129a näeb ette:

„Ústavný súd Slovenskej republiky [(Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohus)] otsustab, kas Slovaki Vabariigi Rahvuskogu otsus, millega tühistatakse artikli 86 punkti i alusel antud amnestia või individuaalne armuandmine, on põhiseadusega kooskõlas. Konstitutsioonikohus algatab omal algatusel esimese lause alusel menetluse [...]“.

8 Muudetud põhiseaduse artikkel 154f sätestab:

„(1) Artikli 86 punkti i ning artikleid 88a ja 129a kohaldatakse ka Slovaki Vabariigi valitsusjuhi 3. märtsi 1998. aasta amnestiaotsuse (avaldatud nr 55/1998 all) V ja VI artikli suhtes, Slovaki Vabariigi valitsusjuhi 7. juuli 1998. aasta amnestiaotsuse suhtes (avaldatud numbri 214/1998 all) ning Slovaki Vabariigi presidendi 12. detsembri 1997. aasta otsuse suhtes, millega antakse ühele süüdistatavale armu [...]“

(2) Amnestiate ja armuandmistega tühistamine lõike 1 alusel

a) toob kaasa ametiasutuste otsuste tühistamise osas, milles need on vastu võetud ning neid põhjendatud lõikes 1 nimetatud amnestiate ja armuandmistega, ning

b) kaotab seaduslikud tõkked, mis ei võimalda kriminaalmenetlust läbi viia ning mis põhinevad lõikes 1 nimetatud amnestiatel ja armuandmistel; nende seaduslike tõkete kestust ei võeta lõikes 1 nimetatud amnestiaid ja armuandmisi puudutavate faktiliste asjaolude aegumise tähtaegade arvutamisel arvesse.“

Konstitutsioonikohtu seadus muudetud redaktsioonis

9 Seaduse nr 38/1993 Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohtu korralduse, töökorra ja kohtunike staatuse kohta (zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov), mida on muudetud 30. märtsi 2017. aasta seadusega nr 72/2017 (zákon č. 72/2017 Z. z.) (edaspidi „muudetud konstitutsioonikohtu seadus“), kolmanda osa teise jaotise kuuendas jaos asuva artikli 48b lõiked 1–3 nägid ette:

„(1) Konstitutsioonikohus algatab omal algatusel põhiseaduse artikli 129a alusel sisulise menetluse, mis algab päeval, mil resolutsioon, mille Slovaki Vabariigi Rahvuskogu põhiseaduse artikli 86 punkti i alusel vastu võttis, avaldatakse *Zbierka zákonov*’is [(ametlik teataja)].“

(2) Menetluse pooleks on ainult Slovaki Vabariigi Rahvuskogu.

(3) Menetluses osaleb Slovaki Vabariigi valitsus, keda esindab Slovaki Vabariigi justiitsminister, kui menetlus puudutab resolutsiooni, millega tühistati amnestia, või Slovaki Vabariigi president, kui menetlus puudutab resolutsiooni, millega tühistati individuaalne armuandmine.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 Süüdistatavate suhtes oli seoses mitme 1995. aastal toime pandud süüteoga Slovakkias käimas kriminaalmenetlus.
- 11 Slovaki Vabariigi valitsusjuht, kes täitis Slovaki Vabariigi presidendi ametiaja lõppemise tõttu tol ajal tema kohuseid, andis 3. märtsil 1998 seoses kõigi nende tegudega amnestiat (edaspidi „1998. aasta amnestia“).
- 12 Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus, Slovakkia) lõpetas 29. juuni 2001. aasta otsusega need kriminaalmenetlused eelkõige selle amnestia alusel. Sellel jõustunud otsusel oli Slovakkia õiguses sama toime, mille oleks toonud kaasa kohtuotsus õigeksmõistmise kohta.
- 13 Seadus nr 71/2017 ja seadus nr 72/2017 jõustusid mõlemad 4. aprillil 2017.
- 14 Slovaki Vabariigi Rahvuskogu tühistas 1998. aasta amnestia muudetud põhiseaduse artikli 86 punkti i alusel oma 5. aprilli 2017. aasta resolutsiooniga.
- 15 Ústavný súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohus) otsustas muudetud põhiseaduse artikli 129a alusel 31. mai 2017. aasta kohtuotsusega, et see resolutsioon on Slovakkia põhiseadusega kooskõlas.
- 16 Muudetud põhiseaduse artikli 154f lõike 2 kohaselt on 5. aprilli 2017. aasta resolutsiooni tagajärjeks Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus) 29. juuni 2001. aasta otsuse tühistamine, mistõttu on süüdistatavate suhtes kriminaalmenetlust uuendatud.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ta tegi Krajská prokuratúra v Bratislave (Bratislava piirkonna prokuratuur, Slovakkia) taotlusel ST suhtes rahvusvahelise vahistamismääruse põhjendusel, et viimane võib asuda Malil. Ta lisab, et kuna ta ei saa välistada, et see isik viibib mõne liikmesriigi territooriumil, kavatseb ta teha tema suhtes ka Euroopa vahistamismääruse.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski tekkinud küsimus, kas sellise Euroopa vahistamismääruse tegemine põhikohtuasjas on *ne bis in idem*-põhimõttega vastuolus.
- 19 Märkides, et tema arvates on raamotsus 2002/584 ja sellest tulenevalt harta käesoleval juhul kohaldatavad, selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta peab enne Euroopa vahistamismääruse tegemist eelkõige veenduma, et asjaomase isiku põhiõiguste kaitse on tagatud. Selleks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt teada, kas lõplik kriminaalmenetlust lõpetav otsus kuulub harta artiklis 50 sätestatud *ne bis in idem*-põhimõtte kohaldamisalasse, eriti olukorras, kus see otsus on tehtud amnestia alusel ja seejärel tühistatud seadusandliku meetme tagajärjel, millega see amnestia tühistati, ilma konkreetse kohtuotsuse või kohtumenetluseta.
- 20 Seejärel on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas selline seadusandlik menetlus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mille ese on amnestia tühistamine, mille tulemusel tühistatakse kriminaalmenetluse lõpetanud jõustunud üksikotsus, kuulub direktiivi 2012/13 kohaldamisalasse, mis tagab kõigile menetlusele allutatud isikutele kriminaalmenetluse igas etapis õiguse seda menetlust puudutavale teabele niivõrd, kuivõrd see on vajalik, et tagada õiglane menetlus ja õigus tutvuda toimikuga. Jaatava vastuse puhuks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et nii menetlus Slovaki Vabariigi Rahvuskogus kui ka menetlus Ústavný súd

Slovenskej republikys (Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohus) on takistuseks sellele, et ühe või teise menetluse pool saaks kasutada oma põhiõigusi, mis võib rikkuda mitte üksnes nimetatud direktiivi sätteid, vaid ka harta artikleid 47 ja 50 ning ELTL artiklit 82.

- 21 Lõpuks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt liikmesriigi konstitutsioonikohtu kontroll amnestiat tühistava õigusnormi üle piirdub üksnes hinnangu andmisega sellele, kas see õigusnorm on kooskõlas liikmesriigi põhiseadusega, ilma et lisaks saaks hinnata selle kooskõla liidu õigusega, on kooskõlas ELTL artikliga 267, eelkõige harta artiklitega 47 ja 50 tagatud põhiõigustega ning ELL artikli 4 lõike 3 tuleneva lojaalse koostöö põhimõttega. Lisaks võib amnestia tühistamise „riigisisene mehhanism“ olla vastuolus proportsionaalsuse ja tõhususe põhimõtetega, mis piiravad liikmesriikide menetlusautonoomiat riigisiseste õigusnormide vastuvõtmisel.
- 22 Neil tingimustel otsustas Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus, Slovakkia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas Euroopa vahistamismääruse tegemine [raamotsuse 2002/584] tähenduses on vastuolus *ne bis in idem*-põhimõttega ja seda [harta] artiklit 50 arvestades, kui kriminaalasi on lõplikult lõpetatud õigeksmõistva või menetlust lõpetava otsusega, kui need otsused tehti amnestia alusel, mille seadusandja tühistas pärast seda, kui need otsused olid juba jõustunud, ning kui riigisisese õiguskorras on nähtud ette, et sellise amnestia tühistamine toob kaasa ametiasutuste otsuste tühistamise juhul, kui need tehti ja neid põhjendati amnestiate ja armuandmistega, ning kaovad kriminaalmenetluse läbiviimise seaduslikud tõkked, mis põhinesid sellel tühistatud amnestial, ja seda ilma, et tarvis oleks konkreetset kohtulahendit või kohtumenetlust?
 2. Kas riigisisese seaduse säte, millega tühistatakse otseselt – liikmesriigi kohtu otsuseta – liikmesriigi kohtu otsus, millega kriminaalmenetlus lõpetatakse ja mis on riigisisese õiguse kohaselt jõustunud kohtulahend, mis toob kaasa õigeksmõistmise ja mille kohaselt on see kriminaalmenetlus lõplikult lõpetatud sellise amnestia tulemusena, mis on antud vastavalt riigisisesele seadusele, on kooskõlas [harta] artikliga 47 tagatud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele ning [harta] artiklis 50 sätestatud mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeluga ning [ELTL] artikliga 82?
 3. Kas riigisisene õigusnorm, millega kontrolli, mida teostab Ústavný súd Slovenskej republiky [(Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohus)] Slovaki Vabariigi Rahvuskogu resolutsiooni üle, millega tühistati amnestia või individuaalsed armuandmised ning mis võeti vastu [muudetud põhiseaduse] artikli 86 punkti i alusel, piiratakse nii, et tal on õigus kontrollida ainult selle põhiseadusele vastavust, võtmata arvesse Euroopa Liidu siduvaid õigusakte ning eelkõige [hartat], [ELTLi] ja [ELLi], on kooskõlas lojaalsuse põhimõttega [ELL] artikli 4 lõike 3 ning [ELTL] artiklite 267 ja 82 tähenduses, [harta] artikliga 47 tagatud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele ning [harta] artiklis 50 sätestatud mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeluga?“

Menetlus Euroopa Kohtus

Kiirmenetluse kohaldamise taotlus

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus lahendada käesolev kohtuasi Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud eelotsuse kiirmenetluses, viidates raamotsuse 2002/584 artikli 17 lõikele 1, mille kohaselt „Euroopa vahistamismäärust menetletakse ja see täidetakse viivitamatult“.
- 24 Euroopa Kohus otsustas 3. juunil 2020 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist, et seda taotlust ei saa rahuldada, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esitanud ühtegi asjaolu, mis võimaldaks hinnata konkreetseid põhjusi, miks oli käesoleva kohtuasja lahendamiseks kiireloomuline vajadus. Eelkõige ei olnud see kohus märkinud, et süüdistatavaid peetaks vahi all, ega ka selgitanud põhjusi, miks Euroopa Kohtu vastused oleksid võinud olla nende isikute võimaliku vabastamise jaoks määrava tähtsusega.

Menetluse suulise osa uuendamise taotlus

- 25 AB esitas 22. juunil 2021 Euroopa Kohtu kantseleisse saabunud menetlusdokumendiga taotluse menetluse suulise osa uuendamiseks.
- 26 Oma taotluse põhjenduseks märgib AB, et kohtujurist tõi oma ettepaneku punktides 53 ja 54 esile teatud ebatäpsused eelotsusetaotluses. Selles kontekstis soovib AB uue asjaoluna täpsustada, et 29. juuni 2001. aasta otsuses põhjendas Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus) kriminaalmenetluse lõpetamist mitte amnestia, vaid riigisisises õiguses kehtiva *ne bis in idem*-põhimõtte alusel.
- 27 Kodukorra artikli 83 alusel võib Euroopa Kohus igal ajal pärast kohtujuristi ärakuulamist teha määruse menetluse suulise osa uuendamiseks, eelkõige siis, kui üks pool on pärast suulise osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on otsustav tähtsus Euroopa Kohtu lahendile, või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumendile, mille üle pooled või Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaielnud.
- 28 Antud juhul see siiski nii ei ole.
- 29 Nimelt piirdub AB oma taotluses kohtuasja aluseks olevate asjaolude ja eelkõige Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus) 29. juuni 2001. aasta otsuse tõlgendamisega.
- 30 Peale selle, et selline tõlgendus ei kujuta endast uut asjaolu kodukorra artikli 83 tähenduses, tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et ERTL artiklis 267 sätestatud eelotsusemenetluses, mis põhineb liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, on üksnes liikmesriigi kohus pädev põhikohtuasja faktilisi asjaolusid tuvastama ja hindama. Selles kontekstis on Euroopa Kohus pädev ainult andma oma seisukoha liidu õiguse tõlgendamise ja kehtivuse kohta eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud faktilises ja õiguslikus olukorras, et anda viimasele vajalik teave tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks (27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 35, ning 14. novembri 2019. aasta kohtuotsus Dilly's Wellnesshotel, C-585/17, EU:C:2019:969, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 31 Kuivõrd AB soovib suulise menetluse taasavamise taotlusega vastata kohtujuristi ettepanekule, piisab sellest, kui märkida, et kohtujuristi ettepaneku sisu ei saa iseenesest kujutada endast uut asjaolu, vastasel juhul võiksid pooled sellele asjaolule viidates nimetatud ettepanekule vastata. Ent pooled ei või kohtujuristi ettepaneku üle vaielda. Nii on Euroopa Kohus juba rõhutanud, et ELTL artikli 252 kohaselt on kohtujuristi ülesanne avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalust selleks, et abistada kohut tema ülesande täitmisel, mis seisneb selle tagamises, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel järgitakse õigust. Vastavalt põhikirja artikli 20 neljandale lõigule ja kodukorra artikli 82 lõikele 2 lõpetab kohtujuristi ettepanek menetluse suulise osa. Kuna ettepanekud jäävad väljapoole pooltevahelist vaidlust, alustavad need Euroopa Kohtu nõupidamise etappi. Seega ei ole tegemist kohtunikele või pooltele adresseeritud arvamusega, mille on andnud Euroopa Kohtust väljaspool olev ametivõim, vaid institutsiooni enda liikme põhjendatud ja avalikult väljendatud isikliku arvamusega (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Käesolevas asjas tõdeb Euroopa Kohus, olles kohtujuristi ära kuulanud, et AB esitatud teabest ei ilmne ühtegi uut asjaolu, millel on otsustav tähtsus lahendile, mille ta peab käesolevas asjas tegema, ning et kohtuasja lahendamisel ei tule tugineda argumendile, mille üle pooled või huvitatud isikud ei ole vaielnud. Lisaks leiab Euroopa Kohtus, et kuna tal on menetluse kirjaliku ja suulise osa lõppedes olemas kõik vajalikud andmed, on tal otsuse tegemiseks piisavalt teavet.
- 33 Seetõttu puudub alus menetluse suulise osa uuendamiseks.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 34 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas harta artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus Euroopa vahistamismääruse tegemine isiku suhtes, kelle suhtes on käimas kriminaalmenetlus, mis algul lõpetati amnestia alusel tehtud lõpliku kohtuotsusega ja mida uuendati pärast sellise seaduse vastuvõtmist, mis tühistas selle amnestia ja nimetatud kohtuotsuse.

Euroopa Kohtu pädevus

- 35 Slovakkia valitsus leiab, et Euroopa Kohus ei ole pädev esimesele eelotsuse küsimusele vastama, kuna tulenevalt sellest, et ükski liidu õiguse säte ei ole põhikohtuasjas kohaldatav, ei ole ka harta kohaldatav. Selle valitsuse hinnangul tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Euroopa Kohus analüüsiks Slovakkia riigisisest õigust amnestia valdkonnas, mis aga ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse. Pealegi ei ole liidu õigus ajaliselt kohaldatav kõigi nende põhikohtuasja asjaolude kohta, mis leidsid aset enne seda, kui Slovaki Vabariik Euroopa Liiduga ühines.
- 36 Sellega seoses tuleb märkida, et esimene eelotsuse küsimus puudutab harta artiklit 50.
- 37 Harta kohaldamisala liikmesriikide tegevuse suhtes on aga määratletud harta artikli 51 lõikes 1, mille kohaselt on harta sätted ette nähtud liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral.

- 38 Harta artikli 51 lõige 1 kinnitab Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikat, mille kohaselt laienevad liidu õiguskorras tagatud põhiõigused kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele, kuid mitte väljapoole niisuguseid olukordi (14. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Okrazhna prokuratura – Haskovo ja Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Kui aga olukord ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse, siis puudub Euroopa Kohtul pädevus ning harta osutatud sätted ei saa iseenesest olla selle pädevuse aluseks (14. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Okrazhna prokuratura – Haskovo ja Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Käesoleval juhul on tõsi, nagu märgib Euroopa Komisjon, et põhikohtuasja menetlus puudutab süütegusid, mis ei ole liidu õiguses ühtlustatud, ning lisaks ei reguleeri see õigus amnestia andmist ega tühistamist.
- 41 Esimene küsimus ei puuduta siiski neid süütegusid või seda amnestiat puudutavate riigisiseste õigusnormide tõlgendamist, vaid harta artikli 50 tõlgendamist Euroopa vahistamismääruse tegemise menetluses, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus kavatseb läbi viia.
- 42 Selline menetlus kuulub aga raamotsuse 2002/584 esemelisse ja ajaliselt kohaldamisalasse, nii et kuna see raamotsus võib olla kohaldatav Euroopa vahistamismääruse tegemise menetluse suhtes, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus kavatseb läbi viia, siis on ka harta selle menetluse suhtes kohaldatav.
- 43 Seega on Euroopa Kohus pädev esimesele eelotsuse küsimusele vastama.

Vastuvõetavus

- 44 Slovakkia valitsus ja komisjon rõhutavad, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole veel teinud Euroopa vahistamismäärust ega ole kindel, et ta seda teeb, kuna ei ole kindlaks tehtud, et isik, kelle suhtes see vahistamismäärus tuleks teha, viibib mõne liikmesriigi territooriumil. Liikmesriigid kohaldavad aga liidu õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses vaid siis, kui vahistamismääruse teinud õigusasutus ja vahistamismäärust täitev õigusasutus kohaldavad raamotsuse 2002/584 rakendamiseks vastu võetud riigisiseseid õigusnorme. Nii võib ainuüksi Euroopa vahistamismääruse tegemist pidada liidu õiguse kohaldamiseks. Seevastu pelk tahe teha Euroopa vahistamismäärus ei ole piisav selleks, et asjaomast kriminaalmenetlust saaks pidada liidu õiguse kohaldamiseks, mille tagajärjel kohaldatakse hartat kõikide küsimuste suhtes, mis puudutavad selle menetluse õiguspärasust. Esimene eelotsuse küsimus ei ole seega asjakohane ja on hüpoteetiline ning seetõttu vastuvõetamatu.
- 45 Selle kohta tuleb märkida, et ELTL artiklis 267 sätestatud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö raames on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul kohtuasja eripära arvesse võttes õigus hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Kui küsimused on esitatud liidu õigusnormi tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus seega üldjuhul kohustatud vastama (vt selle kohta 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 46 Sellest järeldub, et eeldatakse, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õigusnormi tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 47 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest selgelt, et Okresný súd Bratislava III (Bratislava III piirkonna kohus) leiab, et Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimused ühe süüdistatava suhtes on põhimõtteliselt täidetud ja tal on kavatsus see Euroopa vahistamismäärus teha, kuna on võimalik, et see isik viibib teises liikmesriigis või võiks sinna minna. Lisaks nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt Euroopa vahistamismääruse tegemine sõltub vastusest, mille Euroopa Kohus annab esimesele eelotsuse küsimusele.
- 48 Neil asjaoludel läheks ELTL artikli 267 eesmärgiga ilmselgelt vastuollu seisukoht, et liikmesriigi kohtul, kellel on kahtlusi, kas Euroopa vahistamismääruse tegemine on kohaldatavate liidu õiguse sätete seisukohast õiguspärane, tuleb see vahistamismäärus teha, et esitada seejärel Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus.
- 49 Nimelt tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et selle sättega kehtestatud eelotsusemehhanismi eesmärk on tagada, et liidu õigusel oleks kõigis olukordades sama toime kõigis liikmesriikides, ennetades seega selle tõlgendamislahknevuste teket liidu õigusnormide kohaldamisel liikmesriikide kohtute poolt, ning tagada see kohaldamine, pakkudes liikmesriigi kohtule vahendi raskuste kõrvaldamiseks, mida võib tekitada nõue tagada liidu õigusele täielik õigusmõju liikmesriikide kohtusüsteemides. Liikmesriikide kohtutel on seega väga ulatuslik õigus või lausa kohustus pöörduda Euroopa Kohtu poole, kui nad leiavad, et nende lahendada olevas asjas on tekkinud küsimusi, mis puudutavad liidu õigusnormide tõlgendamist või nende kehtivuse hindamist ning mille kohta nad peavad seisukoha võtma (6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management et Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 See on seda enam nii käesolevas asjas, kuna Euroopa vahistamismääruse süsteem pakub tagaotsitavale menetlus- ja põhiõiguste kahetasandilist kaitset: kohtulik kaitse, mis on ette nähtud esimesel tasandil, kui tehakse selline riigisisene otsus nagu riigisisene vahistamismäärus, millele lisandub kaitse, mis tuleb tagada teisel tasandil, kui tehakse Euroopa vahistamismäärus (vt selle kohta 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyoni prokurör ja Toursi prokurör), C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Seoses meetmega, mis nagu Euroopa vahistamismääruse tegemine võib riivata isiku õigust vabadusele, eeldab see kaitse, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, tehakse vähemalt ühel nendest kaitse kahest tasandist (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 68).
- 52 Esitades Euroopa Kohtule tõlgendamise küsimuses eelotsusetaotluse, et veenduda, et Euroopa vahistamismääruse tegemine vastab liidu õigusest tulenevatele kohustustele, kavatseb vahistamismäärust tegev õigusasutus järelikult täita raamotsusest 2002/584 tulenevaid kohustusi ja seega kohaldada liidu õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.

53 Lisaks, vastupidi sellele, mida väidab komisjon, ei muuda selline kaalutus liidu õigust kohaldatavaks kriminaalmenetlusele, mille raames võidakse teha Euroopa vahistamismäärus, kuna see kriminaalmenetlus on eraldiseisev sellise vahistamismääruse tegemise menetlusest, mille suhtes kohaldatakse ainult raamotsust 2002/584 ja seega liidu õigust.

54 Eeltoodust tuleneb, et esimene eelotsuse küsimus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

55 Esimesele küsimusele vastamiseks tuleb märkida, et nagu tuleneb harta artikli 50 enese sõnastusest, mis tunnustab liidu õiguses *ne bis in idem*-põhimõtet, „ei tohi [kedagi] uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud“.

56 Et teha kindlaks, kas kohtuotsus kujutab endast isiku suhtes langetatud lõplikku kohtuotsust, tuleb eelkõige kontrollida, et see otsus on tehtud pärast põhiküsimusele sisulise hinnangu andmist (vt analoogia alusel 19. juunil 1990 Schengenis allkirjastatud konventsiooni, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuse vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta (EÜT 2000, L 239, lk 19; ELT eriväljaanne 19/02, lk 9), artikli 54 kohta 10. märtsi 2005. aasta kohtuotsus *Miraglia*, C-469/03, EU:C:2005:156, punkt 30; 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus *M*, C-398/12, EU:C:2014:1057, punkt 28, ja 29. juuni 2016. aasta kohtuotsus *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483, punkt 42).

57 Seda tõlgendust kinnitab ühelt poolt harta artikli 50 sõnastus, kuna – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 51 – mõisted „süüdimõistmine“ ja „õigeksmõistmine“, millele selles sättes viidatakse, tähendavad tingimata seda, et asjaomase isiku kriminaalvastutust on uuritud ja et sellekohane otsus on tehtud.

58 Teiselt poolt on see tõlgendus kooskõlas õiguspärase eesmärgiga vältida süüteo toime pannud isikute karistamatust – eesmärk, mis kuulub ELL artikli 3 lõikes 2 ette nähtud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala konteksti, milles on tagatud isikute vaba liikumine (vt selle kohta 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus *Petruhhin*, C-182/15, EU:C:2016:630, punktid 36 ja 37; 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *Ruska Federacija*, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punkt 60, ja 12. mai 2021. aasta kohtuotsus *Bundesrepublik Deutschland* (Interpoli tagaotsimisteade), C-505/19, EU:C:2021:376, punkt 86).

59 Käesolevas asjas nähtub eelotsusetaotlusest tõepoolest, et 29. juuni 2001. aasta otsusel, millega *Okresný súd Bratislava III* (Bratislava III piirkonna kohus) lõpetas kriminaalmenetluse, on riigisisese õiguse kohaselt õigeksmõistva otsuse tagajärjed.

60 Hoolimata selle otsuse laadist ja tagajärgedest Slovakkia õiguses näib Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust siiski ilmnevat, et selle, 1998. aasta amnestia alusel tehtud kohtuotsuse ainus tagajärg oli kriminaalmenetluse lõpetamine enne, kui *Okresný súd Bratislava III* (Bratislava III piirkonna kohus) või mis tahes muu Slovakkia kohus oleks võinud teha otsuse süüdistatavate kriminaalvastutuse kohta, mida peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

61 Eespool toodust lähtudes tuleb esimesele küsimusele vastata, et harta artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus Euroopa vahistamismääruse tegemine isiku suhtes, kelle suhtes on käimas kriminaalmenetlus, mis algul lõpetati amnestia alusel tehtud lõpliku kohtuotsusega ja

mida uuendati pärast sellise seaduse vastuvõtmist, mis tühistas selle amnestia ja nimetatud kohtuotsuse, kui see kohtuotsus oli tehtud ilma et oleks hinnatud asjaomase isiku kriminaalvastutust.

Teine küsimus

- 62 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ERTL artikliga 267 kehtestatud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades peab Euroopa Kohus talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastama (26. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 63 Seega, võttes arvesse eelotsusetaotluse põhjendusi, mis on kokkuvõtlikult esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 20, tuleb teist eelotsuse küsimust mõista nii, et sellega soovitakse kindlaks teha, kas direktiivi 2012/13 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav amnestia tühistamist puudutavale seadusandlikule menetlusele ja kohtumenetlusele, mille ese on selle tühistamise liikmesriigi põhiseadusele vastavuse kontroll, ning jaatava vastuse korral, kas need menetlused on vastuolus selle direktiiviga, tõlgendatuna eelkõige harta artiklitest 47 ja 50 lähtudes.
- 64 Isegi selliselt ümber sõnastatult on see küsimus Slovakkia valitsuse ja komisjoni sõnul vastuvõetamatu. Kuna direktiiv 2012/13 puudutab üksnes kriminaalmenetlusi, ei ole see kohaldatav Slovaki Vabariigi Rahvuskogu või Ústavný súd Slovenskej republiky (Slovaki Vabariigi konstitutsioonikohus) poolt vastavalt kohaldatavale Slovaki õigusele algatatud menetlustele. Eelkõige ei puuduta menetlus viimati nimetatud kohtus konkreetsete füüsiliste või juriidiliste isikute õigusi ega kohustusi ning selle eesmärk ei ole kontrollida nende kriminaalvastutust. Selle menetluse ainus eesmärk on hinnata, kas Slovaki Vabariigi Rahvuskogu resolutsioon, mis on vastu võetud muudetud põhiseaduse artikli 86 punkti i alusel, on põhiseadusega kooskõlas.
- 65 Sellega seoses piisab, kui märkida, et teise eelotsuse küsimuse vastuvõetavuse suhtes esitatud vastuväited puudutavad sisuliselt liidu õiguse enda ulatust ja eelkõige direktiivi 2012/13 kohaldamisala ning seega selle tõlgendamist. Sellised argumendid, mis puudutavad esitatud küsimuse sisu, ei saa seega juba oma olemuselt kaasa tuua küsimuse vastuvõetamatust (vt selle kohta analoogia alusel 20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 66 Teine eelotsuse küsimus, mis on ümber sõnastatud käesoleva kohtuotsuse punktis 63, on seega vastuvõetav.
- 67 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb märkida, et direktiivi 2012/13 artikli 1 kohaselt sätestatakse selles direktiivis ühelt poolt eeskirjad, mis käsitlevad kahtlustatavate või süüdistatavate õigust saada teavet nende õiguste ja nende vastu esitatud süüdistuse kohta kriminaalmenetluses, ning teiselt poolt eeskirjad, mis käsitlevad nende isikute õigust saada teavet oma õiguste kohta, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus.
- 68 Lisaks kohaldatakse seda direktiivi tema artikli 2 lõike 1 kohaselt alatest hetkest, mil liikmesriigi pädevad asutused on isikule teatavaks teinud, et teda kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo toimepanekus, kuni menetluse lõpetamiseni, mille all mõistetakse lõpliku otsuse tegemist küsimuses, kas kahtlustatav või süüdistatav on kuriteo toime pannud, sealhulgas kohtuotsuse tegemine ja edasikaebamisotsus, kui see on asjakohane.

- 69 Nendest sätetest tuleneb, et nimetatud direktiiv on kohaldatav nii Euroopa vahistamismääruste kui ka kriminaalmenetluste suhtes osas, milles nende eesmärk on kindlaks teha, kas kahtlustatav või süüdistatav on toime pannud kuriteo.
- 70 Sellest jäeldub, et menetlus, mille eesmärk ei ole isiku kriminaalvastutuse kindlakstegemine, ei saa kuuluda direktiivi 2012/13 kohaldamisalasse.
- 71 Eelkõige ei saa see direktiiv seega olla kohaldatav seadusandlikule menetlusele, mis puudutab amnestia tühistamist, ega ka kohtumenetlusele, mille eesmärk on kontrollida selle tühistamise kooskõla liikmesriigi põhiseadusega. Nimelt, isegi sõltumata nende menetluste tagajärgedest isiku menetluslikule olukorrale, ei ole nende eesmärk tuvastada selle isiku võimalikku kriminaalvastutust.
- 72 Eespool toodust lähtudes tuleb teisele eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2012/13 tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav amnestia tühistamist puudutavale seadusandlikule menetlusele ega kohtumenetlusele, mille ese on selle tühistamise liikmesriigi põhiseadusele vastavuse kontroll.

Kolmas küsimus

- 73 Kolmanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELL artikli 4 lõiget 3, ELTL artikleid 82 ja 267 ning harta artikleid 47 ja 50 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt selle liikmesriigi konstitutsioonikohtu kontroll amnestiat tühistava õigusnormi üle piirdub üksnes hinnangu andmisega selle kohta, kas see õigusnorm on kooskõlas põhiseadusega, ilma et lisaks saaks hinnata selle kooskõla liidu õigusega.
- 74 Sellega seoses tuleb kõigepealt rõhutada, et nagu Slovakkia valitsus õigesti märkis ja nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 72 tõdes, ei kohalda liidu õigust riigisisised õigusnormid, mis näevad ette amnestia tühistamist puudutava seadusandliku menetluse ja kohtumenetluse, mille ese on kontrollida selle tühistamise vastavust liikmesriigi põhiseadusele, kuna sellised menetlused ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse.
- 75 Kuna liidu õigus ei ole seega selliste riigisiseste õigusnormide suhtes kohaldatav, ei ole Euroopa Kohus käesoleva kohtuotsuse punktides 37–39 nimetatud kaalutlusi arvestades kolmandale eelotsuse küsimusele pädev vastama.

Kohtukulud

- 76 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus Euroopa vahistamismääruse tegemine isiku suhtes, kelle suhtes on käimas kriminaalmenetlus, mis algul lõpetati amnestia alusel tehtud lõpliku kohtuotsusega ja mida uuendati pärast sellise seaduse vastuvõtmist, mis tühistas selle amnestia ja nimetatud kohtuotsuse, kui see kohtuotsus oli tehtud ilma et oleks hinnatud asjaomase isiku kriminaalvastutust.**
- 2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiivi 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet, tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav amnestia tühistamist puudutavale seadusandlikule menetlusele ega kohtumenetlusele, mille ese on selle tühistamise liikmesriigi põhiseadusele vastavuse kontroll.**

Allkirjad